

Vapautuksen tiellä.

„Tapa tää.

Mut jos näin tapaa seurataan, niin jää
pois pyyhkimättä tomut vanhuuden,
ja harhaluulot, vuoriks' kasvaen,
totuuden kaihtavat.”

(Shakespeare Coriolanus).

Olin käynyt rippikoulun niin kuin kaikki muutkin ja julistettu „kristillisen seurakunnan täysivaltaiseksi jäseneksi” — onneksi juuri ennen kuin opintoja harjoittavan nuorukaisen epäilykset heräävät. Sitten se tuntuisi vähän kiusalliselta, etenkin kun epäilysten tulos ani harvoin näyttää olevan uskoon palautuminen.

Rehellisyys kyllä vaatisi, ettei näyteltäisi, mutta kuka uskaltaa tuomita niitä, jotka väsyneinä ja välinpitämättöminä jättävät ne asiat pappien haltuun tehden vain, mitä juuri välttämättömästi vaaditaan, — ja niitä on paljon.

Naurettavaahan on, mutta minkä sille taitaa, että pappi kysyy varmasti uskottomilta nuorilta: uskotteko j. n. e. ja nämät silmää räpäyttämättä vastaavat: uskomme; — lupaatteko? — lupaamme. Ja kun he astuvat avioliittoon, antavat he papin loruta vanhenneita käsityksiä ja

vannovat vaikeasti täytettäviä valoja, — ja lapset annetaan samaan kouluun.

No niin, eihän se ole ihme. Ihmiset ajattelevat vielä yleensä niin kuin vanha rovasti, joka epäilevälle sukulaiselleen antoi neuvon: „usko sinä vain, se on varmintä, et ainakaan menetä mitään!”

— — —

Papin poikana katsoin velvollisuudekseni kerran vuodessa olla mukana ehtoollistoimituksessa. — Mitä minä itse asiassa tiesin? sillä puolustin itseäni. Ja oliko minun uskoni, vapaamielinen kantani antanut minulle tyydyttävää elämänymmärrystä ja, mikä tärkeämpi, elämänvoimaa ja siveellistä selkärankaa? Eipä suinkaan. Ja kun pienessä katumuksessa aina tulin kotiin, en hennonut omaisilleni, jotka minulle olivat rakkaita, tuottaa lisää ikävyyksiä, entisestäänkin oli kylliksi.

Mutta lopulta se alkoi käydä painavaksi. Kantani varmistui, uudistunut omatuntoni sanoi, että tämä oli sittenkin väärin. Ja viimeisenä kesänä, kun kotona olin, nousi vaatimus minussa niin suureksi, että, viikon turhaan yritettyäni alkuun pääsyä, sanoin lauantaina isälle: ette kai ole minua ilmoittanut mukaan?

— Jos et tahdo, niin enhän minä, — mutta miksi et tulisi?

— Minä kun en sitä ymmärrä.

— Eihän se ole meidän ymmärtämisellemme rakennettukaan. Ja sitäpaitsi, voihan kukin ottaa sen oman käsityksensä mukaan, laveammassakin merkityksessä, muistoateriaana.

Tuo kuului kyllä kauniilta, mutta mieleeni muistui rippipubeitten tavalliset varotukset: koetkoon kukin itsensä! ja — se syö ja juo tuomion itselleen.

— Kyllä minun nyt sentään täytyy jäädä pois.

— Hyvä!

— — —

Sunnuntaiamuna tulee äiti yliskamariini tuoden minulle puhtaita alusvaatteita, hän kumartuu ylitseni, suutelee minua hellästi ja sanoo lempeästi: Voi sinua, — siellähän me tulemme yhdeksi Hänen kanssaan ja Hän kyllä voi meitä valaista.

Mitä sanoisin hänelle? Hän oli menettänyt kasvattipoikansa vihaamansa Helsingin elämän ja uskottomuuden kautta, mutta kuolinvuoteellaan oli tämä kääntynyt, ja se oli äidin suurimpia iloja. — Nyt olin minä menemässä häneltä. Enkä edes voinut selittää, vaikka sieluni itki. Äiti parka! Tässä hän oli meitä hoitaessaan terveytensä menettänyt, kotitoimien kuluttava yksitoikkoisuus oli hänet kiihdyttänyt. Ei oltu pidetty huolta hänen henkisestä kehityksestään. Hän ei ollut koulusivistystä saanut, oli ollut uskovainen

tyttö myymäpöydän takana ja nyt jo kauan papin rouva, matamien suosikki, kiinteä emäntä ja lempeä äiti. Hän meni alas, ja kuulin heidän lähtevän.

— — —

Nopeasti pukeuduin vaatteisiini ja juoksin kirkkoon. Juuri astuissani lehterille lukee pastori K., ylioppilastoverini, rippisanojen tekstiä: „että penseä olet, etkä kylmä etkä palava . . .” — Taikamainen väristys kävi läpitseni. Miksi nuo sanat juuri nyt sattuivat? Penseä? Ja hän puhuu kauniisti, valistuneestikin. Minut valtaa avuttomuuden tunne ja hetkeksi herää halu mennä omaisteni viereen penkkiin, antautua kerran-kin kokonaan jollekin asialle ja itkeä puhtaaksi laimea sydämeni. (Samantapaista tunsin kerran pelastusarmeijan kokouksessa).

En sitä kuitenkaan tehnyt, vaan siirryin syrjäiseen paikkaan penkkien taa ja antauduin unelmilleni, kuten tapani on, jos milloin kirkkoon eksyn.

Olin ensin levoton, pelkäsin, että turhaan ylvästellen ja näytellen panen toimeen tällaista ja tuotan surua omaisilleni, sillä onhan „valistuneitten” kesken niin paljon kehastelijoita, ettei seura aina houkuttele. Mutta sitten tuli minuun avoin, rauhallinen mieli, oli kuin puhdistava tuuli olisi käynyt läpitseni ja vielä kerran kysyin minä itseltäni: mitä tarjoaisit näille ihmisille kirkon

sijaan, jossa heillä sentään on ollut ja on monille vieläkin ainoa yhdistävä laitos vanhoine juhli-
neen ja hartaine toimituksineen?

Ja papin lukiessa „vaivaista syntistä” loihti mielikuvitukseni esille suuren salin, jonka muodot olivat ylevät ja johon oli aikaansaatu läm-
pöinen, kodikas tunnelma, mikä useimmista kau-
punkikirkoista puuttuu. Seiniä peittivät kaunis-
väriset freskot kuvaten kohtauksia ihmiskunnan
pitkästä tiestä sen etsiessä oleellista pohjaa jal-
kainsa alle ja jalustoilla seisoi hengen valiomie-
hiä prossissa valvomassa jättämänsä perinnön
käyttämistä.

Sovittuina aikoina toivat nopeat kulkuneu-
vot laajoilta aloilta, tehtaitten valoisista halleista
ja maanviljelyskoneitten äärestä kaunista kansaa
kokoon. Juhlalliset urut soivat, runoja lausut-
tiin ja puhumolta selviteltiin luonnon ihmeitä ja
inhimillisen kehityksen omituisia vaiheita. Sen-
suurina oli kuulijain selvä järki ja terve maku.

— — —

„Herra armahda meitä”, kuului urkujen ja
ihmisäänten syvä valitus ja aatokseni kulkivat
surun teitä — muistelin marttyyrien kärsimyks-
siä. Niin, pysähdyinpä ajattelemaan Natsarea-
laisen kohtaloa. Tein huomion, että oli ihmisiä,
jotka olivat ehkä enemmänkin kärsineet. Hä-
nellä oli edes se etu, että sai kärsiä kaikkien näh-
den, niinkuin oli saanut puhua kaikkien kuullen.

Ja joskin ristikuolema oli kauhea, niin sai hän kumminkin viimeiseen saakka sanoa sanottavansa tuomareille ja kansalle. — Niin myös Sokrates. — Mutta onnettomat ne, joitten järki inkvisitionin kidutuskomeroissa pimitettiin ja heidän väärennetty katumuksensa ja kääntymyksensä kansalle kerrottiin. Ei jaksaisi uskoa, että semmoista on ihmisten kesken voinut tapahtua — ja kai jossain muodossa vieläkin tapahtuu.

Näin minä silloin mietiskelin alttaritoimituksen kestäessä. Saarnaa siirryin kuulemaan urkulehterille. Isäni voi joskus saarnata erinomaisesti, „puhua niinkuin ihminen ihmiselle”, kuten eräs vapaamielinen toverini kerran sanoi, mutta nyt hän antoi perkeleelle kovin suuren osan ihmisparkojen elämässä — enkä minä jaksanut kuunnella, vaan siirryin ulos kirkon vieritse kulkeville rantavalleille ja katselin tutulle lahdelle, jolla risteili pursia auringossa välkkyvin purjein.

— — —

Muistui mieleeni perkele. Kuulin kerran yksityisen pappeinkokouksen ottavan häneltä suuren osan valtaa pois ja tuntuvasti vähentävän hänen helvettinsä merkitystä ja pitkä-ikäisyyttä. Keskustelu lähti, huomattavaa kylläkin, sieluopillisesta eikä jumaluusopillisesta seikasta. Isäni luo oli parikymmentä vuotta sitten tullut vaimo, joka vakuutti tulleen siihen vakaumukseen, etteivät hänen lapsensa voi ijäksi hukkaa, joskin

he esikaupungin kurjuuspesien keskellä rappiolle menisivätkin. Saman vakaumuksen oli isä sittemmin kuullut toisenkin äidin suusta ja otti nyt asian esille.

Kovin olivat „veljet” vapaamielisiä. Eräs selitti ikuisen kadotuskäsitteen aina loukanneen hänen Jumalakäsitystään ja toinen sanoi Lutherin suurimmaksi erehdykseksi, että tämä — tosin käsitettävästi, taistellessaan anekauppaa vastaan — oli jättänyt pois opin välitilasta, kiirastulesta. Ainoastaan yksi apulaispappi koetti pitää helvetin puolta, — „olihan ihmisellä vapaus valita!”

Parin viikon päästä oli tuomiosunnuntai, mutta saarnoissa en huomannut jälkiäkään tuosta keskustelusta. Ehkä papitkin käsittävät, että se oppi kaatuessaan vie paljon muuta kuonaa mennessään. Muuten lie ensimmäinen ehto vapautumiselle, että pääsee haudantakasista peloista. Kokenut Faust sanoo:

„On hupsu, joka taakse pilvien
luo katseen sinne kaltaisiaan runoillen!
Hän seisokohon vankkana päällä maan,
ei toimekkaille mailma mykkä olekaan.”

1905.

